

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК

м. Київ

10 квітня 2023 р.

Відповідно до листа Вченого секретаря Науково-консультативної ради при Верховному Суді Ткачука О.С. № 24/0/27-23 від 28.03.2023 та звернення судді Великої Палати Верховного Суду Власова Ю.Л. про підготовку наукового висновку у справі № 910/15551/20 надається науковий висновок з поставлених у зверненні питань, а саме:

1) Чи вимагалася нормативними актами, діючими на час укладення договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, наявність генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій в учасників цього договору?

2) Яка саме валютна операція, що здійснювалась за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, вимагала наявності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій?

3) Хто саме з учасників договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року здійснював валютну операцію, яка вимагала наявності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій?

4) Хто саме з учасників договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року повинен був мати генеральну або індивідуальну ліцензію на здійснення валютних операцій, які проводились за вказаним договором?

5) Чи діяли станом на 18 листопада 2002 року нормативні акти на підставі яких Національний банк України видавав генеральні ліцензії торговцям цінними паперами, та чи видав Національний банк України такі ліцензії станом на 18 листопада 2002 року?

6) Чиї права або інтереси порушуються у випадку здійснення учасниками договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року валютних операцій, передбачених указаним договором, без наявності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення таких операцій?

7) Чи були порушені права або інтереси позивача та третіх осіб (продавців акцій) внаслідок відсутності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором?

8) Чи можуть бути витребувані у набувача інші акції емітента ПрАТ «Полтавський ГЗК» (іншої номінальної вартості, кількості та загальної вартості) у випадку, якщо акції, що були предметом договору купівлі-

продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, не існують на час вирішення судового спору?

9) Чи є віндикаційний позов належним способом захисту порушеного права акціонера (власника акцій) у випадку визнання недійсним договору, на підставі якого ці акції були ним відчужені? Якщо так, то чи можна віндикувати прості іменні акції за умови зміни, зокрема збільшення номінальної вартості, кількості та загальної вартості акцій, які витребовуються, та зміни, зокрема збільшення, розміру статутного капіталу акціонерного товариства?

10) Чи була можливість у продавців та покупців за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року отримати у встановленому законодавством порядку на момент його укладення та/або після його укладення офіційні відомості про наявність у інших учасників договору ліцензій на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором?

11) З якого моменту позивач або треті особи довідались або могли довідатись про порушення їхніх прав або інтересів внаслідок продажу цінних паперів за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року за відсутності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором?

I. Аналіз змісту Договору купівлі-продажу цінних паперів № К-1911\27 від 18 листопада 2002 року та законодавства

1. Сторонами Договору купівлі-продажу цінних паперів № К-1911\27 від 18.11.2002 р. (далі – Договір) є:

- компанія Trimcroft Services Limited (продавець 1), компанія Calefort Developments Limited (продавець 2), компанія Emsworth Assets Limited (продавець 3), компанія Gilson Investments Limited (продавець 4) – далі Продавці. Кожного із Продавців представляють фізичні особи, що діють на підставі довіреностей. Договір містить підписи зазначених фізичних осіб;

- компанія Eastcoast United Inc. (покупець 1), компанія Stalex Corp. (покупець 2), компанія Newport Inc. (покупець 3), компанія Sayers Holding Limited (покупець 4) – далі Покупці. Кожного із Покупців представляють фізичні особи, що діють на підставі довіреностей. Договір містить підписи зазначених фізичних осіб. Крім зазначених фізичних осіб, спільним представником усіх Покупців виступає також ЗАТ «Ділові партнери» (Торговець) на підставі договорів доручення, підписаних з кожним із Покупців. Від імені ЗАТ «Ділові партнери» Договір підписаний його директором Гудовим К.В.

- Акціонерний Банк «ІНГ Банк Україна» (Зберігач) в особі Голови Правління О. Писарука та начальника управління цінних паперів М. Пасенюка. Договір містить підписи зазначених осіб.

Відповідно до п. 1.6. Договору сторони домовилися, що усі дії, пов'язані із **блокуванням** цінних паперів, **списанням** цінних паперів, **зарахуванням** цінних паперів, **оформленням права власності** Покупців та Продавців на цінні папери здійснюються у **Зберігача Сторін – Акціонерного банку «ІНГ Банк Україна»**.

У п. 2.4. Договору зазначається, що право власності на цінні папери переходить від Продавців до Покупців виключно в момент зарахування цінних паперів на рахунки Покупців у Зберігача.

Згідно із п. 4.1. Договору зазначається, що Сторони гарантують, що на момент підписання Договору в них відкриті та функціонують вказані у цьому пункті рахунки в цінних паперах у Зберігача, яким є Акціонерний банк «ІНГ Банк Україна».

Аналіз змісту Договору свідчить про те, що на ЗАТ «Ділові партнери» не було покладено зобов'язання щодо виконання жодної із дій, пов'язаних із блокуванням цінних паперів, списанням цінних паперів, зарахуванням цінних паперів, оформленням права власності Покупців та Продавців на цінні папери, а також виконання будь-яких інших самостійних дій, пов'язаних із виконанням Договору.

ВИСНОВОК 1:

Сторонами Договору є Продавці, Покупці та Зберігач. ЗАТ «Ділові партнери» не є самостійною стороною Договору і лише представляє Покупців (поряд із іншими представниками – фізичними особами) на підставі договорів доручення, правова природа яких визначена у главі 68 Цивільного кодексу України.

Так, відповідно до ст. 1000 Цивільного кодексу України за договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя.

Відповідно до умов Договору ЗАТ «Ділові партнери» не здійснювало оформлення переходу права власності на цінні папери (акції) від продавців-нерезидентів та не здійснювало валютні операції в інтересах нерезидентів, якими є сторони Договору. Відповідно до п. 1.6., п. 2.4. Договору сторони домовилися, що усі дії, пов'язані із **блокуванням** цінних паперів, **списанням** цінних паперів, **зарахуванням** цінних паперів, **оформленням права власності** Покупців та Продавців на цінні

папери здійснюються у Зберігача Сторін – Акціонерного банку «ІНГ Банк Україна».

2. Як вже було зазначено вище, відповідно до п. 1.6. Договору сторони домовилися, що **усі дії, пов'язані із блокуванням цінних паперів, списанням цінних паперів, зарахуванням цінних паперів, оформленням права власності Покупців та Продавців на цінні папери здійснюються у Зберігача Сторін – Акціонерного банку «ІНГ Банк Україна».**

У п. 2.4. Договору зазначається, що **право власності на цінні папери переходить від Продавців до Покупців виключно в момент зарахування цінних паперів на рахунки Покупців у Зберігача.**

Згідно із п. 4.1. Договору зазначається, що Сторони гарантують, що **на момент підписання Договору в них відкриті та функціонують вказані у цьому пункті рахунки в цінних паперах у Зберігача, яким є Акціонерний банк «ІНГ Банк Україна».**

Слід зазначити, що на момент укладення Договору був чинним Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 р. № 15-93.

Відповідно до ч. 2 ст. 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» **генеральні ліцензії** видавалися комерційним банкам та іншим фінансовим установам України, національному оператору поштового зв'язку на здійснення валютних операцій, що не потребують індивідуальної ліцензії, на весь період дії режиму валютного регулювання.

Відповідно до ч. 4 ст. 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» **індивідуальні ліцензії** видавалися резидентам і нерезидентам на здійснення разової валютної операції на період, необхідний для здійснення такої операції. **Індивідуальної ліцензії на момент укладення Договору потребували такі операції:**

а) вивезення, переказування і пересилання за межі України валютних цінностей, за винятком:

вивезення, переказування і пересилання за межі України фізичними особами - резидентами іноземної валюти на суму, що визначається Національним банком України;

вивезення, переказування і пересилання за межі України фізичними особами - резидентами і нерезидентами іноземної валюти, яка була раніше ввезена ними в Україну на законних підставах;

платежів у іноземній валюті, що здійснюються резидентами за межі України на виконання зобов'язань у цій валюті перед нерезидентами щодо

оплати продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших майнових прав, за винятком оплати валютних цінностей та за договорами (страховими полісами, свідоцтвами, сертифікатами) страхування життя;

платежів у іноземній валюті за межі України у вигляді процентів за кредити, доходу (прибутку) від іноземних інвестицій;

вивезення за межі України іноземної інвестиції в іноземній валюті, раніше здійсненої на території України, в разі припинення інвестиційної діяльності;

платежів у іноземній валюті за межі України у вигляді плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування повітряних суден, що справляється Європейською організацією з безпеки аеронавігації (Євроконтроль) відповідно до Багатосторонньої угоди про сплату маршрутних зборів, вчиненої в м. Брюсселі 12 лютого 1981 року, та інших міжнародних договорів;

переказ інвестором (представництвом іноземного інвестора на території України) за межі України іноземної валюти іншим інвесторам за відповідною угодою про розподіл продукції;

б) ввезення, переказування, пересилання в Україну валюти України, за винятком випадків, передбачених пунктом 2 статті 3 цього Декрету;

в) надання і одержання резидентами кредитів в іноземній валюті, якщо терміни і суми таких кредитів перевищують встановлені законодавством межі;

г) використання іноземної валюти на території України як засобу платежу або як застави, за винятком оплати в іноземній валюті за товари, роботи, послуги, а також оплати праці, на тимчасово окупованій території України;

д) розміщення валютних цінностей на рахунках і у вкладах за межами України, за винятком:

відкриття фізичними особами - резидентами рахунків у іноземній валюті на час їх перебування за кордоном;

відкриття кореспондентських рахунків уповноваженими банками;

відкриття рахунків у іноземній валюті резидентами, зазначеними в абзаці четвертому пункту 5 статті 1 цього Декрету;

відкриття рахунків у іноземній валюті інвесторами - учасниками угод про розподіл продукції, в тому числі представництвами іноземних інвесторів за угодами про розподіл продукції;

е) здійснення інвестицій за кордон, у тому числі шляхом придбання цінних паперів, за винятком цінних паперів або інших корпоративних прав, отриманих фізичними особами - резидентами як дарунок або у спадщину.

ВИСНОВОК 2:

Акціонерний банк «ІНГ Банк Україна» як Зберігач та сторона Договору, у якої відповідно до п. 1.6., п. 2.4. та п. 4.1. Договору здійснювалися усі дії, пов'язані із блокуванням цінних паперів, списанням цінних паперів, зарахуванням цінних паперів, оформленням права власності Покупців та Продавців на цінні папери повинен був мати генеральну ліцензію на здійснення валютних операцій.

В Договорі Продавці та Покупці зазначили банківські рахунки, які були відкриті ними у банках-нерезидентах, а не в уповноважених банках України (див. статтю 8 Договору). Відповідно до умов Договору при розрахунках в ході купівлі-продажу акцій Продавці та Покупці використовували банківські рахунки, відкриті ними у банках-нерезидентах, і не використовували банківські рахунки в уповноважених банках України.

Порівняльний аналіз умов Договору та ч. 4 ст. 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» свідчить про те, що в ході виконання Договору не повинна була бути здійснена жодна із валютних операцій, які потребували ліцензування відповідно до ч. 4 ст. 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». Отже, сторони Договору на момент його укладення не повинні були мати/отримувати індивідуальні ліцензії на здійснення валютних операцій.

Продавці – нерезиденти, як іноземні інвестори, продали свої акції у статутному капіталі юридичної особи - резидента України та припинили таким чином свою інвестиційну діяльність у цій юридичній особі. Якби навіть в цьому випадку розрахунки проходили б на території України, то відповідно до винятку, передбаченого п. а) ч. 4 ст. 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» вивезення за межі України іноземної інвестиції в іноземній валюті, раніше здійсненої на території України, в разі припинення інвестиційної діяльності все одно не потребує отримання індивідуальної ліцензії.

Для належного виконання Договору було достатньо генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій та ліцензій на здійснення професійної діяльності на фондовому ринку, які повинен був мати на момент укладення Договору Акціонерний банк «ІНГ Банк Україна» як сторона Договору, у якої відповідно до п. 1.6. та п. 2.4. Договору здійснювалися усі дії, пов'язані із блокуванням цінних паперів, списанням цінних паперів, зарахуванням цінних паперів, оформленням права власності Покупців та Продавців на цінні папери, та у якого були

відкриті рахунки в цінних паперах як Продавців, так і Покупців (п. 4.1. Договору).

3. Відповідно до ст. 48 «Недійсність угоди, яка не відповідає вимогам закону» Цивільного кодексу УРСР, який був чинним на дату укладення Договору, недійсною є та угода, що не відповідає вимогам закону.

Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину, визначаються у ст. 203 Цивільного кодексу України. Так, відповідно до ч. 1 цієї статті зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

Згідно із ч. 2 ст. 203 Цивільного кодексу України особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності.

Також слід зазначити, що відповідно до ст. 204 «Презумпція правомірності правочину» Цивільного кодексу України правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.

ВИСНОВОК 3:

Аналіз умов Договору свідчить про те, що вони відповідають вимогам законодавства, чинного на момент укладення Договору, та не суперечать їм, а Сторони Договору мали необхідний обсяг цивільної дієздатності для його укладення.

4. Станом на 18 листопада 2002 року було чинним Положення про порядок надання небанківським фінансовим установам генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій, затверджене Постановою Національного банку України № 297 від 09.08.2002.

Відповідно до п. 1.1. зазначеного Положення:

генеральна ліцензія на здійснення валютних операцій (далі - генеральна ліцензія) - документ Національного банку України (далі - Національний банк), що надається небанківським фінансовим установам та дозволяє здійснювати валютні операції, що не потребують індивідуальної ліцензії, на весь період дії режиму валютного регулювання;

небанківська фінансова установа - юридична особа, яка відповідно до законодавства не є банком, надає одну або декілька фінансових послуг та яку внесено до відповідного державного реєстру фінансових установ у порядку, установленому законодавством.

Відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 року № 2664-III (чинного станом на 18 листопада 2002 року) **одним із видів фінансових послуг визначалася торгівля цінними паперами.**

ВИСНОВОК 4:

Станом на 18 листопада 2002 року діяв нормативний акт, на підставі яких Національний банк України видавав генеральні ліцензії торговцям цінними паперами (Положення про порядок надання небанківським фінансовим установам генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій, затверджене Постановою Національного банку України № 297 від 09.08.2002).

5. Відповідно до ст. 387 «Право власника на витребування майна із чужого незаконного володіння» Цивільного кодексу України **«власник має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним».**

У Науково-практичному коментарі Цивільного кодексу України щодо ст. 238 цього кодексу зазначається:

«2. Предметом віндикаційного позову виступає вимога власника, який не володіє майном, до особи, яка незаконно заволоділа цим майном, про повернення індивідуально визначеного майна із чужого незаконного володіння. Необхідно враховувати, що за віндикаційним позовом може бути витребувана лише *індивідуально визначена* річ, оскільки призначенням такого позову є повернення лише того майна, яке було у власності особи (**що неможливо у разі вибуття з володіння власника речей, визначених за родовими ознаками – виділено автором**). У такому випадку інтереси власника можуть захищатися **іншими способами (виділено автором)** (наприклад, позов про повернення безпідставно придбаного майна; про відшкодування шкоди тощо). З цих самих міркувань **унеможливлюється також звернення з віндикаційним позовом у тих випадках, коли майно було спожите, втрачене, зіпсоване незаконним володільцем (виділено автором)**).

Підставою індикаційного позову будуть обставини, що підтверджують правомірність вимог позивача про повернення йому майна із чужого незаконного володіння, тобто факти, які доводять право власності на витребуване майно, вибуття його з володіння позивача, знаходження його в натурі у відповідача тощо. **Важливою умовою звернення з віндикаційним**

позовом є відсутність між позивачем і відповідачем зобов'язально-правових відносин щодо спірного майна (виділено автором).»¹

Відповідно до ч. 1 ст. 184 Цивільного кодексу України річ є визначеною **індивідуальними ознаками**, якщо вона наділена тільки їй властивими ознаками, що вирізняють її з-поміж інших однорідних речей, індивідуалізуючи її. Речі, визначені індивідуальними ознаками, є незамінними.

Згідно із ч. 2 ст. 184 Цивільного кодексу України річ є визначеною **родовими ознаками**, якщо вона має ознаки, властиві усім речам того ж роду, та вимірюється числом, вагою, мірою. Річ, що має лише родові ознаки, є замінною.

Гроші та цінні папери у цивілістичній науці та практиці розглядаються як речі, наділені родовими ознаками, які, однак, можуть бути індивідуалізовані у процесі їх цивільного обороту.

Відповідно до п. 1.1. Договору купівлі-продажу цінних паперів № К-1911\27 від 18.11.2002 р. предметом купівлі-продажу за цим договором є **прості іменні акції**.

У Науково-практичному коментарі Цивільного кодексу України щодо статей 387-398 цього кодексу зазначається:

«Відповідно до статей 387-389 ЦК гроші та іменні цінні папери (виділено автором) від добросовісного набувача можуть бути витребувані в усіх випадках, але в порядку, передбаченому для віндикаційного позову, - лише у разі їх індивідуалізації. В усіх інших випадках ці об'єкти можуть бути повернуті власникові за допомогою зобов'язально-правових способів захисту.»²

ВИСНОВОК 5:

У випадку, якщо акції, що були предметом договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, не існують на час вирішення судового спору, інші акції емітента ПрАТ «Полтавський ГЗК» (іншої номінальної вартості, кількості та загальної вартості) не можуть бути витребувані у набувача.

¹ Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відповід. ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. Т. I. С. 653.

² Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За відповід. ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. Т. I. С. 656.

Віндикаційний позов не є належним способом захисту порушеного права акціонера (власника акцій) у випадку визнання недійсним договору, на підставі якого ці акції були ним відчужені, оскільки, по-перше, цінні папери є родовими речами (якщо вони не індивідуалізовані у процесі цивільного обороту), і, по-друге, важливою умовою звернення з віндикаційним позовом є відсутність між позивачем і відповідачем зобов'язально-правових відносин щодо спірного майна.

б. Відповідно до п.7.7. Договору:

«7.7. Лица, действующие здесь как от своего имени, так и от имени юридических лиц, также как и юридические лица имеют на это соответствующие полномочия и никаким образом не ограничены для подписания этого Договора, предоставления указанных в нем заявлений, гарантий и принятия, предусмотренных этим Договором обязанностей и в случае какого-либо нарушения указанных здесь в этом пункте условий несут в полном объеме ответственность в соответствии с этим Договором».

Таким чином, сторони Договору **підтверджують свої повноваження та права** щодо укладення цього Договору і **мали можливість при його укладенні впевнитися в наявності повноважень інших сторін та необхідних дозвільних документів для підписання Договору.**

Відповідно до ст. 68 Закону України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року № 679-XIV з метою забезпечення гласності з питань діяльності банків та учасників ринку небанківських фінансових послуг Національний банк публікує на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку інформацію з питань діяльності банків, учасників ринку небанківських фінансових послуг, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк, яка не належить до державної, банківської таємниці або іншої інформації з обмеженим доступом.

Національний банк інформує громадськість про свою діяльність шляхом опублікування відповідних відомостей на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку та в офіційних виданнях Національного банку та в інший передбачений законом спосіб. Власником зведеної інформації з питань діяльності банків, банківських груп та підгруп банківських груп, небанківських фінансових установ та інших осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк, є Національний банк, який встановлює режим доступу до неї відповідно до законодавства.

ВИСНОВОК 6:

У продавців та покупців за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року була можливість отримати у встановленому законодавством порядку на момент його укладення та/або після його укладення офіційні відомості про наявність у інших учасників договору ліцензій на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором.

Позивач або треті особи могли довідатись про порушення їхніх прав або інтересів внаслідок продажу цінних паперів за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року за відсутності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором, з моменту укладення цього договору.

II. Відповіді на питання, поставлені у запиті:

1) Чи вимагалася нормативними актами, діючими на час укладення договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, наявність генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій в учасників цього договору?

Відповідь:

Нормативними актами, діючими на час укладення договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, вимагалася наявність генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій у того із учасників цього договору, на якого були покладені основні функції по його виконанню. Таким учасником (стороною) договору був Акціонерний Банк «ІНГ Банк Україна» (Зберігач).

Нормативними актами, діючими на час укладення договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, наявність індивідуальних ліцензій на здійснення валютних операцій в учасників (сторін) цього договору не вимагалася.

2) Яка саме валютна операція, що здійснювалась за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, вимагала наявності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій?

Відповідь:

Наявності генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій вимагали валютні операції, передбачені у п. 1.6. та п. 2.4. договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року.

3) Хто саме з учасників договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року здійснював валютну операцію, яка вимагала наявності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій?

Відповідь:

Валютні операції, передбачені у п. 1.6. та п. 2.4. договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, які вимагали наявності генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій, здійснював Акціонерний Банк «ІНГ Банк Україна» (Зберігач), як одна із сторін договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року.

4) Хто саме з учасників договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року повинен був мати генеральну або індивідуальну ліцензію на здійснення валютних операцій, які проводились за вказаним договором?

Відповідь:

Генеральну ліцензію на здійснення валютних операцій, які проводились за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року (п. 1.6. та п. 2.4. договору), повинен був мати Акціонерний Банк «ІНГ Банк Україна» (Зберігач) як сторона цього договору.

5) Чи діяли станом на 18 листопада 2002 року нормативні акти на підставі яких Національний банк України видавав генеральні ліцензії торговцям цінними паперами, та чи видав Національний банк України такі ліцензії станом на 18 листопада 2002 року?

Відповідь:

Станом на 18 листопада 2002 року діяв нормативний акт, на підставі яких Національний банк України видавав генеральні ліцензії торговцям цінними паперами (Положення про порядок надання небанківським фінансовим установам генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій, затверджене Постановою Національного банку України № 297 від 09.08.2002).

6) Чиї права або інтереси порушуються у випадку здійснення учасниками договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року валютних операцій, передбачених указаним договором, без наявності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення таких операцій?

Відповідь:

У випадку здійснення учасниками договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року валютних операцій, передбачених указаним договором, без наявності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення таких операцій, права та інтереси сторін цього договору та інших суб'єктів не порушуються.

7) Чи були порушені права або інтереси позивача та третіх осіб (продавців акцій) внаслідок відсутності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором?

Відповідь:

Права або інтереси позивача та третіх осіб (продавців акцій) внаслідок відсутності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором, не були порушені.

8) Чи можуть бути витребувані у набувача інші акції емітента ПрАТ «Полтавський ГЗК» (іншої номінальної вартості, кількості та загальної вартості) у випадку, якщо акції, що були предметом договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, не існують на час вирішення судового спору?

Відповідь:

У випадку, якщо акції, що були предметом договору купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року, не існують на час вирішення судового спору, інші акції емітента ПрАТ «Полтавський ГЗК» (іншої номінальної вартості, кількості та загальної вартості) не можуть бути витребувані у набувача.

9) Чи є віндикаційний позов належним способом захисту порушеного права акціонера (власника акцій) у випадку визнання недійсним договору, на підставі якого ці акції були ним відчужені? Якщо так, то чи можна віндикувати прості іменні акції за умови зміни, зокрема збільшення номінальної вартості, кількості та загальної вартості акцій, які витребовуються, та зміни, зокрема збільшення, розміру статутного капіталу акціонерного товариства?

Відповідь:

Віндикаційний позов не є належним способом захисту порушеного права акціонера (власника акцій) у випадку визнання недійсним договору, на підставі якого ці акції були ним відчужені, оскільки, по-перше, цінні папери є

родовими речами (якщо вони не індивідуалізовані у процесі цивільного обороту), і, по-друге, важливою умовою звернення з віндикаційним позовом є відсутність між позивачем і відповідачем зобов'язально-правових відносин щодо спірного майна.

10) Чи була можливість у продавців та покупців за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року отримати у встановленому законодавством порядку на момент його укладення та/або після його укладення офіційні відомості про наявність у інших учасників договору ліцензій на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором?

Відповідь:

У продавців та покупців за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року була можливість отримати у встановленому законодавством порядку на момент його укладення та/або після його укладення офіційні відомості про наявність у інших учасників договору ліцензій на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором.

11) З якого моменту позивач або треті особи довідались або могли довідатись про порушення їхніх прав або інтересів внаслідок продажу цінних паперів за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року за відсутності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором?

Відповідь:

Позивач або треті особи могли довідатись про порушення їхніх прав або інтересів внаслідок продажу цінних паперів за договором купівлі-продажу цінних паперів від 18 листопада 2002 року за відсутності генеральної або індивідуальної ліцензії на здійснення валютних операцій, проведення яких передбачалось вказаним договором з моменту укладення цього договору.

**Доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри приватного права Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана,
член Науково-консультативної ради при Верховному Суді**

А. В. Омельченко